

Asinara

– italský Alcatraz

OSTROV ZAPOMENUTÝCH, KDE TICHU KŘÍČÍ

text LUCIE CHVOJKOVÁ, foto ARCHIV

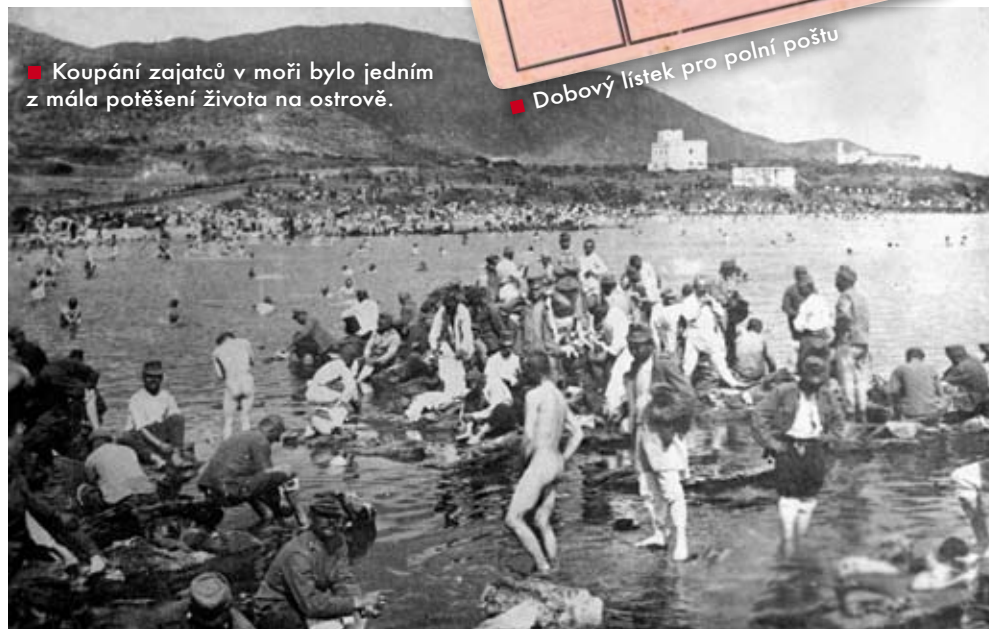
„Milovat Asinaru znamená zažívat úžasné pocity a trpět zároveň. Je pohádkově krásná, okouzlující, ale divoká a nezkrotná jako žena.“

Těmito slovy mi popsal Asinaru – ostrůvek na sever od Sardinie – sochař Enrico Mereu, který tu prožil velkou část svého života jako vězeňský vychovatel trestanců, členů mafie. Ostrov však vnímal i takhle: „Po pravdě i my ostatní jsme byli vězni Asinary. Často nás držela v zajetí i několik dní. Večer jsme se měli vystřídat s další směnou, ale kvůli větru nešlo odplout. Hráli jsme si na ty, co to tam mají pod kontrolou, ale ve skutečnosti pravidla určovala tato dáma – Asinara. A když se jí zachtělo, museli jsme všichni skákat, jak ona píská.“

Enrico má povolení umělecky zpracovávat veškeré dřevo, které moře vyplaví na břeh. Poznala jsem ho tam při své první cestě před pěti lety, když jsem se vydala po stopách svého pradědečka Václava Lesa, poštáka z Loun. Za první světové války na ostrově strávil v zajetí několik měsíců spolu s jinými budoucími československými legionáři. O jeho nuceném pobytu jsem se dozvěděla od babičky krátce před její smrtí. A tak trochu jsem si zpětně vysvětlila svůj vrozený zájem o Itálii, který přerostl

v nevyčísitelnou vášň a vyústil ve studium italštiny na Filozofické fakultě UK a následnou práci překladatelky, tlumočnice a novinářky se specializací na Itálii. Mnohé o pradědečkově osudu na Asinaře jsem se dozvěděla z deníku

■ Koupání zajatců v moři bylo jedním z mála potěšení života na ostrově.

■ Dobový lístek pro polní poštu

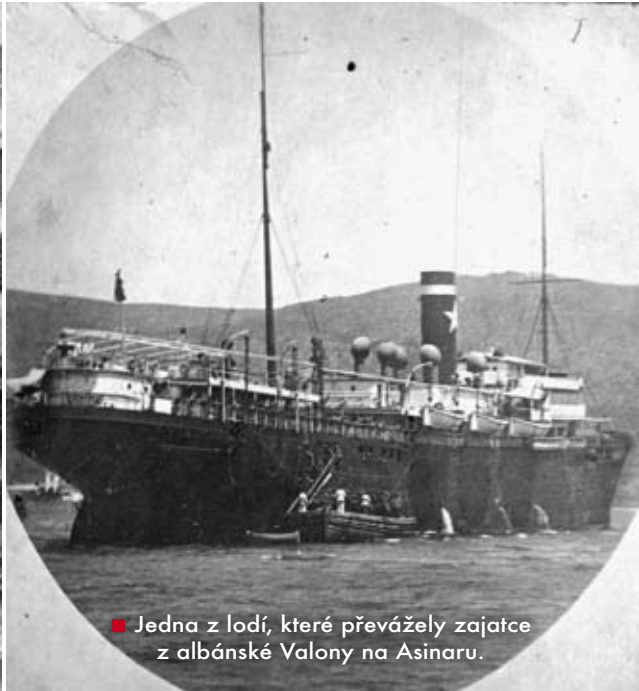
■ Vítr je na Asinaře tak silný, že tu i stromy rostou šikmo.

■ Jeden z mnoha zajateckých stanových táborů na Asinaře

■ Italský nápis na této unikátní fotografii sděluje: „Češi existovali před Rakouskem a budou i po něm.“

■ Jedna z lodí, které převážely zajatce z albánské Valony na Asinaru.

jeho spoluzajatce Josefa Šrámka. Jeho vnuk Tomáš Svoboda jej uveřejnil na internetu ve čtyřech jazycích a při našem setkání mi o svém dědečkovi vyprávěl, a já jemu zas o Asinaře.

tečně zdála být prokletou. Je dlouhá asi osmnáct kilometrů, na šířku měří pouhých dvě stě šedesát metrů. Přestože se tu vítr prohání jen mezi rozeklanými skalami a křovinatým porostem, ostrov

„sinusoidnímu“ tvaru. V 19. století se stal zemědělskou trestaneckou kolonií s několika lazarety, následně válečným vězením, vězením pro členy mafie – a nyní se může stát i vojenským prostorem. Jako by tento ostrov musel být za svou oslnivou krásu stále trestán.

ZAJATECKÉ PEKLO

Během první světové války byl na Asinaře zřízen vězeňský tábor pro desetitisíce rakousko-uherských (tedy i českých) válečných zajatců. Jak se sem dostali? Po vítězství italské armády v Srbsku padli do zajetí. Děsivým pochodem hladu došli až do Albánie, kde byli naloděni na parníky a odvezeni na Asinaru.

Ze 75 000 zajatých vojáků se jich na malý ostrov u Sardinie dostalo jen 23 000, tedy méně než třetina. A tady

■ Někteří zajatci zvěčňovali Asinaru ve svých kresbách a malbách... a dali tak vzniknout osobitým pohlednicím.

NÁHRDELNÍK Z ASINARY

Pradědeček byl prvním korálkem na niti, ke kterému postupně přibývaly další – Tomáš Svoboda, sochař Enrico Mereu... Pan Svoboda mi nabídl další: mnichovského vysokoškolského profesora, jehož vášní je Sardinie i Asinara. Po písemných kontaktech s Reinerem Paulim následovalo osobní setkání a výměna informací a materiálů. Postupně náš společný zájem přerostl v přátelství. Asinara se stala jakýmsi leitmotivem mého života. Při svých pracovních cestách po Itálii jsem náhodně potkala dalšího nadšence, historika Giovanniho Terranovu ze severoitalského Trenta, který mou sbírku rozšířil o další cenné informace. Dominantní perlou na mé pomyslné niti, ze které se začínal stávat cenný náhrdelník, byl jeden hrdý Sardiňan jménem Franco. Potkala jsem ho na své první cestě na Asinaru a stal se mým životním partnerem. Pradědeček mě zavedl až k lásce na první pohled.

ZAPOMENUTÝ OSTROV ZAPOMENUTÝCH

Ďábelský ostrov, středomořský Cayenne, italský Alcatraz... Všechny tyto přezdívky patří Asinaře, která jako by se sku-

ještě na následky různých nemocí, především cholery, mnoho z nich zemřelo. Z 33 000 Čechů sem dorazila jen deseti-na. Mezi nimi i můj pradědeček Václav Les a Josef Šrámek, dědeček Tomáše Svobody. Kdoví, jestli se neznali...

18. LEDEN 1916

Cholera řádí hrozně, počet mrtvých dostupuje vrcholu. Dnes jich napočítáno na 1800. Snášejí je na hromady a pak zakopávají do společné šachty. Nikdo nezjišťuje, jak se mrtvý jmenuje. V druhém táboře zemřel Frant. Šaroch (soused z rodiště Vraného u Peruce), byl převezen s nemocnými a asi třetí den zemřel. O Toníkovi (nevlastním bratrovi – pozn. aut.) se nemohu ničeho dozvědět. (Z deníku Josefa Šrámka)

Váleční zajatci, kteří na Asinaře vydechli naposledy, jsou hromadně pohřbeni v Kostnici, která je mým svědectvím těžkých časů. Kdo přežil, byl i přes nelehké životní podmínky Itálii vděčný za svůj život. Jako projev díky postavili zajatci na Asinaře několik kapliček. Bez dodávaného jídla a léků by nepřežili.

22. DUBEN 1916

Dnes je Velký pátek a nepostíme se, ale myslím, že hřích mít nebudeme, vždyť se postíme vlastně stále.

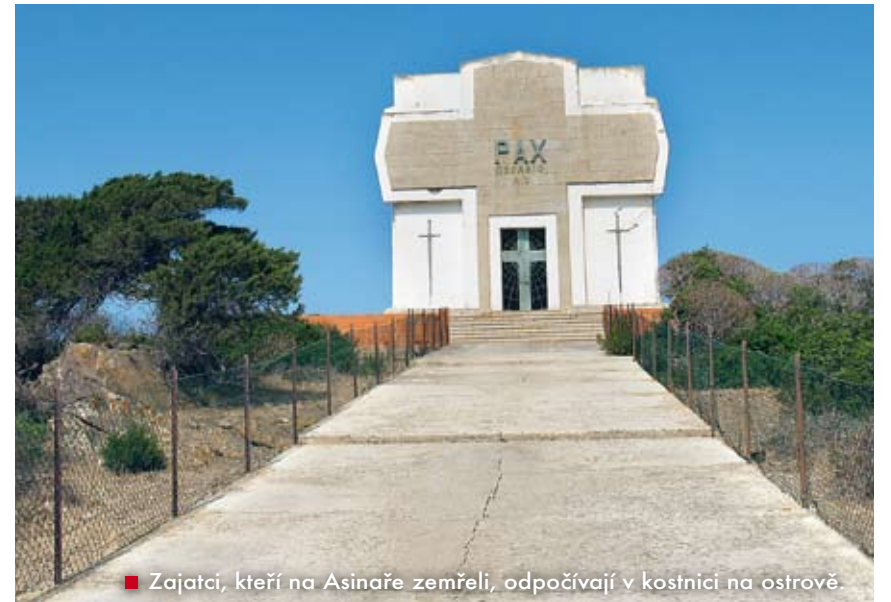
Postavili jsme si stůlek a lavičku před stanem. Denně větší horka. Velikonoce trávím smutně, jaký rozdíl ty dnešní a ty před dvěma roky! Měli jsme mši v naší kapličky, učitelé zpívali, chorvatský páter kázal o trnitě cestě, která vede do nebe. Postů jsme měli dost, křížovou a trnitou cestou jsme šli dost dlouho, ale podle bible křížová cesta vede do nebe, a to zde nebem není ani dost málo! Nejsplší jsme si spleť cestu!

22. DUBEN 1916

První lístek z domova z 26. 3., jsem štas-ten, že jsou všichni zdraví, Karel byl na ruské frontě raněn, je doma na dovolené.

DOMOV MAFIÁNŮ

Po první světové válce se Asinara opět proměnila v trestaneckou kolonii. Trestanci ji ve svých dopisech nazývali peklem s krásnými barvami. Odpykávali si tu až dvacetileté tresty – především zemědělci ze Sardinie a z Kalábrie – za únosy (sardinská vendetta) nebo zabítí v afektu. Pro smrt se v jižní Itálii nikdy nechodilo příliš daleko. Po ostrově se vězni mohli pohybovat poměrně volně. A tak

■ Zajatci, kteří na Asinaře zemřeli, odpočívají v kostnici na ostrově.

■ Vnitřek kostnice vypráví sám...

i tady pásli stáda ovcí a koz nebo pěstovali vinnou révu a obilí. Možná se zdá zvláštní, že některým z nich byl umožněn volný pohyb, ale nebylo kam utéct. Ačkoliv se Asinara nachází na dohled od Sardinie,

později vydalo jako potvrzení dalšího nezdařeného útěku.

Temnější období začalo v 70. letech minulého století s příjezdem politických vězňů, především členů teroristické sku-

Ačkoliv se Asinara nachází na dohled od Sardinie, silné mořské proudy prakticky vylučovaly útěk z ostrova, i když pokusů bylo mnoho. Úspěšný byl jen jediný vězeň.

silné mořské proudy prakticky vylučovaly útěk z ostrova, i když pokusů bylo mnoho. Úspěšný byl jen jediný vězeň, Sardiňan Matteo Boe, na kterého opodál na moři čekala věrná milénka v nafukovacím člunu. Těla všech ostatních moře dříve nebo

piny Rudé brigády, která měla v Itálii na svědomí mnoho politických atentátů. Ve vězení Fornelli se zvýšeným stupněm ostrahy si trest odpykávali obávaní členové mafie, např. Toto Riina, šéf sicilské mafie.

■ Zajatci nakažení cholerou byli soustředěni v budově karantény.

■ Dnes již vylidněné městečko Cala D'Oliva, kde žily rodiny vězeňského personálu.

■ Kaplička (tehdy a dnes), kterou postavili zajatci Italům jako poděkování za svou záchranu.

■ Ostrov je civilizací téměř nedotčen...

■ Neobvyklí albínští oslíci jsou symbolem ostrova.

ASINARA – NÁRODNÍ PARK

V roce 1997 byla obávaná věznice oficiálně uzavřena a ostrov byl prohlášen národním parkem. Léta nucené izolace a omezeného zásahu civilizace zajistilo zachování mnoha endemických druhů rostlin a živočichů. A to i přesto, že během existence trestanecké kolonie a vězení s nejvyšší ostrahou byla vegetace důsledně redukována, aby se dal ostrov lépe sdržet. Dnes není v rezervaci povolen volný pohyb, pouze za doprovodu místního průvodce. Po hromadném ranním příjezdu na ostrov je možné cestovat autobusem, džípem nebo na kolech a vykoupat se na některé z označených pláží.

CO S NÍM?

Co bude dál s ostrovem plným protikladů, jehož krása bere dech, je ve hvězdách. Zemřely tu desetitisíce lidí, přesto má pověst jednoho z posledních rájů na zemi. Ochránci životního prostředí brání Asinaru před jakýmkoli dalším zásahem člověka, a tak chátrající budovy městečka Cala d'Oliva, kde žily kdysi rodiny vězeňských pracovníků, ohlodává zub času a olizují jazyky mocného větru mistrálu. Američané vytvořili z Alcatrazu muzeum, Jihoafričané v něj proměnili místo Robben Island, kde byl vězněn Nelson Mandela. Proč nejde něco podobného udělat s Asinarou? Zatím se zde střetává příliš protichůdných zájmů.

Můj náhrdelník, vztahující se k Asinaře, je už dlouhý. A tak vznikla myšlenka uspořádat přednášku. Uskutečnila se loni v Clam-Gallasově paláci v Praze. Pozvání přijal k mé velké radosti jak Tomáš Svoboda, který četl úryvky z působivého deníku svého dědečka (a kterému jsem slíbila, že ho na popisovaná místa vezmu), tak Rainer Pauli a Giovanni Terranova, kteří mi pomohli vyprávět o historii i současnosti ostrova. Jsem si jistá, že tam s námi byli i můj pradědeček Václav a dědeček Tomáše Svobody Josef (oba zajatci se tenkrát z Asinarry šťastně vrátili domů), tak můj sardinský přítel Franco, kterého mi před rokem vzalo moře stejně nečekaně, jako před lety do mého života vstoupil. Korálkem v mém „náhrdelníku z Asinarry“ už ale navždy zůstane.

Děkuji Tomáši Svobodovi za svolení uveřejnit úryvky z deníku jeho dědečka Josefa Šrámka a Rainerovi Paulimu za možnost použít dobové fotografie z jeho archivu.

Tento článek vypráví o Čechách zajatých během první světové války a internovaných v Itálii. Ve stejné době žili v Čechách nuceně Italové. O tomto historickém faktu a s ním spojených osudech lidí bude vyprávět článek Lucie Chvojkové v příštím čísle Xantypy, doplněný o tematické DVD. ✕

▼ inzerce

květinářství Belles Fleurs

Belles Fleurs
Bělehradská 124
Praha 2

Otevřeno 365 dní v roce
Po-Ne 7.30 – 20.30
Tel. 226 201 340

Milady Horákové 39
Praha 7
Otevřeno 365 dní v roce
Po-Ne 7.30 – 19.30
Telefon 226 201 343

www.bellesfleurs.cz

Natáhněte si své květiny

5 chryzantém
za 99 Kč

platnost do 31. 5. 2011

Belles
Fleurs